

Kursuse sisu ja taotlused

Valikkursuse „**Kirjandus ja ühiskond**“ eesmärk on asetada kirjandusteosed konkreetsemasse ühiskondlikusse, sealhulgas poliitilisse ja mõttevoolulisse konteksti: keskmes on kõik see, mis kirjandust ümbritseb ning inspireerib. Draama- ja filmikursus käsitlevad kirjandusteose seoseid teiste kunstiliikidega, siinne kursus vaatleb aga kirjandusteost ühiskonnaolude taustal, kus tähtsat rolli mängivad ajastu olulisemad ideed ja suundumused, mis tingivad kirjanduse temaatika ning vormi. Kursus võimaldab arutleda kirjanduskaanoni ja bestsellerite problemaatika üle ning käsitleda suurele lugejaskonnale ahvatlevaid teoseid (nn menu- ja hittkirjandust).

Avardamaks pilti sõnakunsti võimalustest, tutvustab kursus mõningaid 20. sajandi mõttevoole, millel on oluline roll kirjandusruumi kujundamisel ja mis on mõjutanud nii kirjandusteoste sisu, väljendust kui ka vastuvõttu. Sisesevaade võimaldab esitada valitud tekstide näidisanalüüse, samuti mõnest mõttevoolust ajendatud tõlgendusvõimaluse lihtsamat rakendamist. Ilukirjandustekstide kõrval tuleb kursuse jooksul lugeda ka õppeetemetega seonduvat esseistikat ning teha võimalusel kirjanduslikku uurimistööd.

Õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega. Hindamise alus on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.06.2010, § 29 ja 30), gümnaasiumi riiklik õppekava (01.09.2014, § 15-18) ja kooli õppekava.

Hindamise abimaterjale:

Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse veebileht “Õppimist toetav hindamine” – <https://6ppimisttoetavhindamine.wordpress.com/>;

M. Jürimäe, A. Kärner, L. Tiisvelt “Kujundav hindamine kui õppimist toetav hindamine” – http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/ht/oppimist_toetav_hindamine_kokkui.pdf;

Andrus Org, “Kujundav hindamine kirjanduse õpetamisel” – <http://oppekava.innove.ee/kujundav-hindamine-kirjanduse-opetamisel/>

Õppeprotsessi kirjeldus koosneb järgmistest osadest: üldpädevuste kujundamine kirjandustunnis, kursuse õpitulemused, õppesisu (teema, põhimõisted, õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi, lõiming, soovitatavaid digimaterjale).

Üldpädevuste kujundamine kirjandustunnis

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Ilukirjandus- jt tekstide eesmärgistatud lugemine ja analüüs, arutlemine loetu üle ja omaloominguline töö aitab tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada kunsti ja loomingut ning kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid ja arvestada nendega otsuste langetamisel; olla salliv ja koostööaldis ning panustada

ühiste eesmärkide saavutamisse. Kirjandus aitab arendada suutlikkust hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide ja eetika seisukohast.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Sotsiaalseid oskusi arendavad kõik kirjandustunnis koostöös sooritatud ülesanded, need aitavad toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku õppijana, arvestades eri suhtlusviise ja sh suhtluskeskkondade reegleid. Eri liiki tekstide lugemine ja analüüs aitab näha ühiskondlikku mitmekesisust, arutleda inimõiguste, religioonide ja rahvuste omapära ja väärtushinnangute erinevuse üle, õpetab märkama probleeme ja nägema nende lahendusteid, õpetab vastutust ühiskonnaliikmena. Eri ajastuid ja ühiskonnaelu kajastavate tekstide lugemine ning tõlgendamine toetab ka sotsiaalse sidususe kujunemist.

Enesemääratluspädevus. Kirjandusteose tegelase analüüs võimaldab õpilasel nt arutleda inimeste nõrkade ja tugevate külgede üle, näha seoseid võimete ja võimaluste vahel, märgata probleeme ja pakkuda neile lahendusi. Kirjandusteose analüüs annab hea võimaluse suhestuda kujutatuga, analüüsida iseenda käitumist eri olukordades ja inimsuhetes, annab võimaluse määratleda enda loovvõimeid ja hinnata ennast eri liiki tekstide lugeja ja loojana.

Õpipädevus. Kirjandustunnis areneb õpilaste suutlikkus organiseerida oma tööd nii üksi, paaris kui rühmas töötades, nad õpivad kasutama eri teabeallikaid, õpistrateegiaid ning õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades. Kirjandustunnis õpitakse ümbritsevat tekstilist mitmekesisust tundma ja eri liike tekste looma.

Suhtluspädevus. Kirjandustunnis areneb suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt nii suuliselt kui kirjalikult väljendada, oma seisukohti esitada ja põhjendada.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kirjandustunnis loetud tekstid, kirjutatud arutlused ja peetud diskussioonid aitavad mõista loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust ning mõju igapäevaelule, loodusele ja ühiskonnale; mõista teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske.

Ettevõtlikkuspädevus. Kirjandustunnis on võimalik eri liiki ülesandeid sooritades olla loov ja algatusvõimeline, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid; kasutada eri elu- ja tegevusvaldkondades omandatud teadmisi ja oskusi, planeerida oma tööd, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest.

Digipädevus. Kirjandustunnis areneb õpilaste suutlikkus kasutada kiiresti uuenevat digitehnoloogiat; areneb oskus leida, kriitiliselt hinnata ja säilitada vajalikku teavet. Õpilasel on võimalik osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd eri digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraal- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus. (Vt ka Digipädevus õppekavades ja ülesanded digipädevuse kujundamiseks. Innove. – <http://oppekava.innove.ee/digipadevus-oppekavades/>

Digivõimalused õppimises ja õpetamises”. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus 2014. – <http://www.curriculum.ut.ee/et/opetajalekoolile/konverents-05-11-2014>)

Abiks:

„Üldpädevuste kujundamisest aineõpetuses” Tallinna Ülikool 2016. Koostaja-toimetaja Merilin Aruvee. – https://issuu.com/oliverhainsalu/docs/ldpdevused_korrektuuriga-viimane_13

Kursuse õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab kirjanduse ja ühiskonna omavahelisi suhteid, nimetades kirjandusteose sündi ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid;
- 2) määrab vähemalt kahe kursuses käsitletud autori ja nende teoste koha ajastus, rühmituses või rahvuskirjanduses;
- 3) toob loetud tekstile/-katkendile tuginedes näiteid ühiskonnaolude ja inimese kujutamise kohta, arutleb selle teema ja probleemide ning eetiliste ja esteetiliste väärtuste üle;
- 4) analüüsib kirjandusteost ühest 20. sajandi mõttevoolust lähtudes ning leiab tekstist vastava vaatepunkti kajastusi nii teemade, probleemide kui ka ideede tasandil;
- 5) on lugenud kirjandus- ja kultuuriloolist esseistikat, kirjutab ilukirjandusteose põhjal essee;
- 6) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm terviklikku proosa- või draamateost ning ühe eesti autori luuletuskogu.

1. ÕPPESISU. Kirjanduse ja ühiskonna omavahelised suhted. Kirjandus kui ühiskonna kajastaja, peegeldaja ja kujundaja. Kirjandusteksti eripära kui ühiskondlike olude peegeldus. (1 tund)

Põhimõisted: pluralism, digitaal- ehk küberkirjandus

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb läbi ühe viimaste aastate jooksul ilmunud ajakirja Vikerkaar numbri;
- arutleb ja võrdleb kaaslasega paarisööna, milliseid kaasaja ühiskonnale iseloomulikke probleeme ja millises vormis loetud kirjutised puudutavad;
- kirjutab lühiessee digiühiskonna mõjust kirjandusele;
- osaleb diskussioonis kirjanduse mõjust ühiskonnale.

Arutlusteemasid

Tänapäeva ühiskonna populaarsed ideed ja nende kajastused kirjanduses. Pluralistliku ühiskonna kirjandus ja selles orienteerumine. Digikultuuri mõju kirjandusele. Kirjanik kui uute ideede leidja ja sõnastaja. Jagatud autorsus. Uued teemad XXI sajandi kirjanduses.

Lõiming

Ühiskonnaõpetus: ühiskonna muutumine XX saj lõpul XXI sajandi algul.

Ajalugu: ajastut määravad sündmused ja arengud.

Soovitavaid digimaterjale

Audio

Berk Vaher ja Jan Kaus arutlevad Ööülikoolis teemal „Kuhu lähed, kirjandus?“ (2006). –
http://heli.er.ee/helid/oy/OY2006_Jan_Kaus_ja_Berk_Vaher_Kuhu_lahed_kirjandus.mp3

Audiovideo

Tiina Aunini loeng reaalse hirmu peegeldusest kirjanduses. –

<https://arhiiv.err.ee/vaata/avatud-ulikool-hirmu-ja-ouduse-kujundid-kirjanduses-ja-elutunnetuses-professor-tiina-aunin>

Birk Rohelend, Mihkel Kunnus ja Rain Kooli arutlevad koos saatekülalistega „Jüri Üdi klubis“ teemal „Kas digirevolutsioon sööb oma vanemad?“ (2014). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/juri-udi-klubi-kas-digirevolutsioon-soob-oma-vanemad>

Tõnu Õnnepalu räägib vestlussaates „Plekktrumm“ ajastu nägu peegeldavast kirjandusest. –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/plekktrumm-tonu-onnepalu>

Armin Kõomägi räägib oma romaani „Lui Vutoon“ kirjutamise põhjustest. –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/plekktrumm-armin-koomagi/same-series>

Tekst

Virve Sarapik, Piret Viires artikkel „Üksildus küberruumis; autori individuaalsus ja teksti autonoomia“. –

<http://www.eki.ee/km/viires/2011%20sarapik%20viires%20methis.pdf>

2. ÕPPESISU. Kirjandusteose seos selle autori elu ja isiksusega. Kirjandusteos kui autori individuaalsuse ja maailmavaate, koolkondliku või rühmitusliku kuuluvuse väljendaja. Kirjandusteose koht ajastus, rühmituses, traditsioonis ja rahvuskirjanduses. (2 tundi)

Põhimõisted: koolkond, kirjandustraditsioon

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- valib ühe tänapäeva eesti või väliskirjaniku, kelle eluloo ja teosega tutvub lähemalt (näit Armin Kõomägi „Lui Vutoon“ või Pajtim Statovci „Minu kass Jugoslaavia“);
- uurib sama kirjaniku teoste kohta avaldatud kriitikat ja autori enda sõnavõtte;
- analüüsib kirjaniku elukäigu oletatavat mõju tema mõtteviisile, teemavalikutele, seisukohtadele;
- võrdleb enda seisukohti autori omadega;
- otsib internetist infot Eestis tegutsenud kirjandusrühmituste kohta XX saj viimastel kümnenditel ja XXI saj algul;
- loeb mõne teksti rühmituste tuntumatelt autoritelt ja analüüsib nende vormi ja temaatikat.

Arutlusteemasid

Kirjaniku eluloo tundmise vajalikkus tema teoste mõistmise seisukohalt. Kirjaniku isiksuse nähtavus tema loomingus. Rühmituste ja koolkondade kujunemise eeldused. Rühmitustesse koondumise põhjused. Üksi kulgejad kirjanduses.

Lõiming

Inimeseõpetus: isiksus ja maailmavaade.

Ühiskonnaõpetus: sotsiaalsed probleemid, mitmekultuuriline Eesti.

Ajalugu: viimase pooleaja aasta maailma muutnud poliitilised sündmused.

Soovitatavaid digimaterjale

Veebileht

Kirjandusrühmitusest Erakkond Timo Marani koduleht (2010). –

http://lepo.it.da.ut.ee/~timo_m/erakkond.html

Audio

Doris Kareva räägib Ööülikoolis õigete sõnade leidmisest „Olemise kõla“(2016). –

http://heli.er.ee/helid/oy/OY2016_Doris_Kareva_Olemise_kola.mp3

Urmas Vadi vestleb kirjanik ja esseist Andreas W-ga (*alias* Andrus Laansaluga) inimolemusest saates

„Inemise sisu“ (2008). – <https://arhiiv.err.ee/vaata/inemise-sisu-inemise-sisu-andreas-w>

Luuletaja Indrek Hirv räägib oma rühmitustesse mittekuulumise põhjustest usutluses Urmas Vadiga

saates „Inemise sisu“ (2011). – <https://arhiiv.err.ee/vaata/inemise-sisu-indrek-hirv/same-series>

Audiovideo

Igor Kotjuh, eesti esimese kakskeelse kirjandusrühmituse Tuulelohe asutaja räägib TEDx-il Tallinnas vene kirjandusest Eestis. – <https://arhiiv.err.ee/vaata/tedx-tallinn-igor-kotjuh>

Tekst

Rühmituse Hirohalli roll etnofuturismi sünnis. Andres Heinapuu artikkel „Etnofuturismi kurv kisub vägisi lõpmatusse“(1994). – <http://www.suri.ee/etnofutu/texts/kurv.html>

Jürgen Rooste artikkel Sirbis: „Kas Värske Rõhu põlvkond on olemas? (2015). – <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c7-kirjandus/kas-varske-rohu-polvkond-on-olemas/>

Priit Kruus eesti noorkirjandusest: „Nooruse valuuta. Noorkirjanik ja rühmitus nullindatel“ (2013). –

<https://ojs.utlib.ee/index.php/methis/article/viewFile/1001/971>

Wellesto liikmeskond (1988). – <http://www.ra.ee/fotis/index.php?type=2&id=153177>

3. ÕPPESISU. Kirjandusteose ühiskondlik-poliitiline kontekst. Poliitika kirjanduse iseloomu ja teemade määrana. Kirjandus ideoloogia levitamise teenistuses. Sotsialismiajastu kirjandus, nn sotsialistlik realism. Isikukultuslik kirjandus. (3 tundi)

Põhimõisted: sotsialistlik realism, isikukultus, sõjaromaan, utopia

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb õpikust või muudest allikatest sotsialistliku realismi kohta;
- konspekteerib sotsialistliku realismi tunnused ja analüüsib nende mõju kirjanduse kvaliteedile;
- loeb paari näidet sotsialistliku realismi kirjanduse kohta ja analüüsib nende sõnumit ja ajas kestvaid kunstilisi väärtusi;
- leiab sotsialistliku realismile tüüpilist karakterikujutust;
- analüüsib sotsialistliku realismi esteetikat ja ideoloogilisi võtteid;
- arutleb sõjaromaanide (Hemingway „Hüvasti, relvad“ või „Kellele lüüakse hingeella“, Remarque „Läänerindel muutuseta“, Vonnegut „Tapamaja, korpus viis“, Viirlaid „Ristideta hauad“) ideede ja sõnumi üle.

Arutlustemasid

Kirjanik ja poliitika. Kirjaniku õigus või kohustus võtta sõna päevapoliitilistes küsimustes. Isikukultusliku

<p>kirjanduse kunstiväärtuslikkusest. Võimalikud ja võimatud teemad sotsialistliku realismi kirjanduses ja tänapäeval. Kohustusliku loomemeetodi võimalikkus tänapäeval. Sõjaromaanide poliitiline kallutatatus või neutraalsus.</p>
<p>Lõiming Ajalugu: Nõukogude Liit. Filosoofia: marksism-leninism. Ühiskonnaõpetus: totalitaarsed ühiskonnad, inimõigused.</p>
<p>Soovitavaid digimaterjale Veebileht Eesti kirjanduse võimalikkusest Nõukogude Liidu ajal (2009). – http://www.estonica.org/et/Kultuur/Kirjandus/Eesti_kirjandus_kahes_ruumis/ Sotsialistlik realism kui äraspidine reaalsus (2010). – http://www.estonica.org/et/Sotsialistlik_realism_kui_%C3%A4raspidine_reaalsus/ Tekst Joonas Ojap „Utopia ja düstopia rollist ühiskondlikus mõtlemises“. – http://va.ee/15-arvustus/111-joonas-ojap-utoopia-ja-duestopia-rollist-uehiskondlikus-motlemises Maksim Gorki näidendi „Põhjas“ interpreteerimisvõimalusi tänapäeval. Jussi Sorjaneni Gorki-lavastus Rakvere teatris. Keskus „Kuidas murda koodi „Põhjas“?“ (2015). – http://kes-kus.ee/kuidas-murda-koodi-pohjas/</p>
<p>4. ÕPPESISU. Autori positsioon ühiskonnas: võimule vastandujad, võimu toetajad, vaikijad. Keelatud autorid: pagulaskirjanikud (Bernard Kangro, Kalju Lepik jt), tõrjutud autorid (Betti Alver, Heiti Talvik, Uku Masing, Artur Alliksaar jt), dissidendid (Johnny B. jt). (3 tundi)</p>
<p>Põhimõisted: keelatud kirjandus, alltekst, allegooria</p>
<p>Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi</p> <p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb Betti Alveri, Heiti Talviku, Uku Masingu, Kalju Lepiku või Artur Alliksaare luulet ja tutvub nende elulugudega; • analüüsib nende luule põlu alla sattumise põhjuseid (biograafilisi, temaatilisi, maailmavaatelisi) nõukogude ajal; • määratleb nende koha ajastu kontekstis ja rahvuskirjanduses; • uurib luuletuste temaatikat, kujundlikkust, vaatepunkti ja korduvaid motive; • valib ühe teema ja koostab vähemalt kahe luuletaja loomingust rühmatööna luulekava ja pealkirjastab selle; • kannab oma rühmaga luulekava klassile ette; • koostab edetabeli 10-st enim meeldinud luuletusest ja võrdleb seda klassikaaslaste koostatud edetabelitega; • põhjendab ühe lausega iga esikolmiku luuletuse valikut.

<p>Arutlusteemasid Sotsialismiajal kirjutavad kirjanikud – naiivsed, idealistlikud, silmakirjalikud, arad või kavalad. Vaikimine kui protesti vorm. Ridade vahele kirjutatud sõnumid. Pagulaskirjanike ja nende loomingu seotus Eestiga.</p>
<p>Lõiming Ajalugu: eestlaste põgenemine kodumaalt 1944. aastal. Usundiõpetus: piiblimotiivid.</p>
<p>Soovitatavaid digimaterjale Veebileht 60-ndad eesti kirjanduses. – http://60ndadeestikirjanduses.weebly.com/index.html Võõrsil surnud eesti kirjanikud. – http://hingetugi.onepagefree.com/?id=14345&onepagefree=401a4b080b60fd45b36a94cc90ae2d8a Tauno Eriku kogutud materjalid Uku Masingu luulest ja isiksusest (2013). – http://saadik.blogspot.com.ee/ Tekst Artur Alliksaare tuntumad luuletused. – http://kodu.ut.ee/~lipmaa/luule/arhiiv/AlliksaarA.php</p>
<p>5. ÕPPESISU. Ideoloogiline ja moraalne tsensuur: keelatud raamatud ja käsikirjad (Albert Kivikas „Nimed marmortahvil“, Paul-Eerik Rummo „Saatja aadress“ jt). Keelatud teemad: rahvuslus (Hando Runneli luule jt), okupatsioon ja küüditamine (Jaan Kruusvall „Pilvede värvid“, Sofi Oksanen „Puhastus“), metsavendlus (Ene Mihkelson „Katkuhaud“ jt), religioon (Ain Kalmus „Juudas“, Uku Masingu luule jt) jne. Kirjandusteoste varjatud sõnumid. Poliitilise situatsiooni kujutamine ja selle mõju inimesele (Joseph Brodski luule; Mihhail Bulgakov „Koera süda“ või Milan Kundera „Olemise talumatu kergus“ või Boris Pasternak „Doktor Živago“ või Viktor Pelevin „Omon Ra“) .Düstopia (Aldous Huxley „Hea uus ilm“ või George Orwell „1984“ (5 tundi)</p>
<p>Põhimõisted: tsensuur, ideoloogia, moraal, rahvuslus</p>
<p>Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi</p> <p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb läbi Paul-Eerik Rummo luulekogu „Saatja aadress“ või Hando Runneli luulekogu „Punaste õhtute purpur“; • leiab luuletustes varjatud sõnumeid ja põhjusi, miks neid taheti varjata (miks „Punaste õhtute purpurit“ ei tohtinud retsenseerida); • analüüsib luuletuste kujundlikkust, leiab allegooriat; • valib ühe luuletuse, mille esitab teistele, põhjendades oma valikut; • teeb kokkuvõtte keelatud või ebasoovitavatest teemadest Nõukogude Eesti kirjanduses; • esineb oma seisukohtadega vestlusringis tsensuuri vajalikkuse kohta tänapäeval. <p>Arutlusteemasid Ridade vahele kirjutatud kirjandus. Rahvusliku mõtte hoidmine laulu kaudu. Ideoloogiline ja moraalne tsensuur Nõukogude Eesti ajal. Keelatud teemad. Tsensuuri vajalikkus tänapäeval.</p>

<p>Lõiming Ajalugu: Nõukogude aeg Eestis, küüditamine, sulaaeg 60ndatel, stagnatsiooniaeg, perestroikaga kaasnevad vabadused. Muusika: laulud rahvusliku mõtte kandjana.</p>
<p>Soovitatavaid digimaterjale Audio Hando Runneli „Kaua sa kannatad kurbade naeru“ ansambli Justament esituses (2008). – https://www.youtube.com/watch?v=kkp1u0FmhWl Jan Kaus, Mihkel Mutt ja Tõnis Kahu vestlevad Ööülikoolis düstoopest (2016). – http://heli.er.ee/helid/oy/OY2016_Mihkel_Mutt_ja_Tonis_Kahu_Dustoopest.mp3 Audiovideo P.-E. Rummo „Puudel õitsevad leevikesed“, laulab Mikk Tammepõld kontserdil Von Krahlis (22.04.2016): https://www.youtube.com/watch?v=Uf-tD8aUcP8 Tekst „Hando Runnel – suur eesti luuletaja“. Raul Pettai artikkel luuletaja 75. sünnipäeva puhul. Eesti Elu (47/2013). – http://www.eestielu.com/et/kultuur/kultuur/2237-hando-runnel-suur-eesti-luuletaja Hando Runneli „Punaste õhtute purpuri“ mahavaikimine EPL (23.11.1998). – http://epl.delfi.ee/news/kultuur/soda-punaste-ohute-purpuri-umber?id=50764785 Jaak Rähesoo artikkel „Ilma loata tehtud teater“. Paul-Eerik Rummo „Tuhkatriinumängu“ lavastamisest ja selle keelamisest Vanemuises. Postimees (21.02.2009). – http://www.vanemuine.ee/artiklid/ilma-loata-tehtud-teater/</p>
<p>6. ÕPPESISU. Lugeja maitse ning valikud. Kirjanduskaanon. Menu- ja hittkirjandus. (3 tundi)</p>
<p>Põhimõisted: menukirjandus, kirjanduskaanon, kirjandusklassika</p>
<p>Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi</p> <p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> ● selgitab raamatümüügi edetabelite abil välja, millist kirjandust praegune eesti lugeja eelistab; ● analüüsib, kui suure osa menukitest moodustab ilukirjandus, eesti autorite looming ja luule, toob välja žanrieelistused; ● osaleb diskussioonis „populaarne kirjandus praegu“; ● defineerib mõiste „klassikaline kirjandus“; ● koostab nimekirja tänapäeval ilmunud ilukirjanduslikest teostest, mida arvab kujunevat klassikaks, põhjendab oma arvamust. <p>Arutlustemasid Menukirjandus ja väärtkirjandus. Menukirjandus läbi aegade. Viimaste aastakümnete armastatuimad teosed. Kirjandusklassika tunnused. Massidele mõeldud ja elitaarse kirjanduse vajadus. Menuteose omadused.</p>
<p>Lõiming</p>

Ühiskonnaõpetus: huvide sotsiaalne tingitus, uute sotsiaalsete ideede esiletõus.
Psühholoogia: tunnustusvajadus, grupikäitumine, maitse-eelistused grupikuuluvuse tunnusena.

Soovitavaid digimaterjale

Tekst

Kirjanduskaanon Eestis II maailmasõja järel. Piret Lotmani artikkel (2000). – http://www.arhiiv.ee/public/TUNA/Artiklid/Biblio/LotmanPiret_Havitatud_raamat_TUNA2000_2.pdf
Romaanivõistluse 2017 info. – <http://www.ekl.ee/ind/index.php?page=459>
Mari Rebase artikkel „Romaan „Da Vinci kood“ raputab kristluse alustalasid“ Eesti Päevalehes (2004). – <http://epl.delfi.ee/news/melu/romaan-da-vinci-kood-raputab-kristluse-alustalasid?id=51000035>

7. ÕPPESISU. Kirjandus ja mõttevoolud. (Süva)psühholoogiline kujutamisaad kirjanduses (Fjodor Dostojevski, Margaret Atwood, William Faulkner jt). Eksistentsialismifilosoofia kirjanduses (Albert Camus või Jean-Paul Sartre). Idamaiste usundite vastukajad läänelaans kirjanduses: *zen*-budismi ja taoismi mõjud (Hermann Hesse „Siddhartha“ või Rein Raud „Vend“ või Jaan Kaplinski luule jt). Naisvaatepunkt kirjanduses (Virginia Woolf või Doris Lessing). Postkolonialistlik vaatepunkt kirjanduses (Hanif Kureishi või Arundhati Roy või Salman Rushdie jt). *New age*'i eluviisi kajastusi ilukirjanduses (Carlos Castañeda „Teekond Ixtlani“). (5 tundi)

Põhimõisted: psühhoanalüüs, eksistentsialism, *zen*-budistlik ja taoistlik kirjandus, naisvaatepunkt, *new age*, postkolonialism, utopia

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- meenutab ühiskonnaõpetuse, ajaloo-, filosoofia- või kirjandustundides õpitu põhjal XX ja XXI sajandi mõjukamaid mõttevoole;
- uurib erinevatest allikatest idamaiste õpetuste kohta (Buddha, Konfutsius, Lao Zi) ja konspekterib olulisena tunduvad ideed;
- loeb läbi Rein Rauda „Venna“ või Jaan Kaplinski luulekogu „Raske on kergeks saada või „Valge joon Võrumaa kohale“ või Hermann Hesse „Siddhartha“;
- leiab loetust kokkupuutepunkte idamaiste õpetustega;
- arutleb, missugust rolli on mänginud kirjanikud erinevate filosoofiate levitamisel (näiteks eksistentsialismi või freudismi puhul);
- uurib üht mõttevoolu põhjalikumalt ja otsib sellele ilukirjanduslikke kajastusi.

Arutlustemasid

Inimese elu mõte. Inimese vastutus looduse ja ühiskonnas ees. Vastuolud ja harmoonia inimsuhetes. Konfliktide lahendamise teed. Vägivald ja vägivallatus. Eneseotsingud ja eesmärgid. Naise roll ühiskonnas.

Lõiming

Ühiskonnaõpetus: inimese vastutus ja osalus ühiskonnaelus.

Ajalugu: mõttevoolude tekkimine ajalooliste sündmuste tulemusena, ajaloolised isikud.

Filosoofia: konfutsianism, taoism, eksistentsialism.

Psühholoogia
<p>Soovitatavaid digimaterjale</p> <p>Tekst</p> <p>Mihkel Kunnus psühholoogilisest kirjandusest. Arvustus Dostojevski romaanile „Nooruk“ (2016). – http://kultuur.err.ee/v/kirjandus/d7679370-d25c-459c-8ccc-1cda1b1c71df/arvustus-suure-loo-sund</p> <p>Merle Visak referaat „Lao Zi ja „Daodejing““. – http://lepo.it.da.ut.ee/~avramets/Lao%20Zi.doc</p>
<p>8. ÕPPESISU. Esseistika. Essee olemus. Kirjandus- ja kultuurilooline essee. Teema ja kirjutamisviisi valik. Esseemeistrid (Umberto Eco, Stefan Zweig, Jaan Kaplinski, Viivi Luik, Lennart Meri, Hando Runnel, Valdur Mikita jt). Esseekogumikud: „Eesti mütoloogiad“, „Uued mütoloogiad“ jt. (5 tundi)</p>
<p>Põhimõisted: essee</p>
<p>Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi</p> <p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb erinevate autorite esseid; • analüüsib autori keelekasutust ja mõtete üllatavust; • võrdleb omavahel kahe erineva autori esseid; • sõnastab nende eripära; • kirjutab ise esseid; • loeb klassikaaslase esseid ja annab talle tagasisidet. <p>Arutlusteemasid</p> <p>Eestluse käsitlusi esseistikas. Moraaliteemad esseistikas. Esseistika erinevus ilukirjandusest. Kirjutaja isiksuse väljendumine essees.</p>
<p>Lõiming</p> <p>Ajalugu: kultuurilooline essee.</p> <p>Kodanikuõpetus: eestlus, normatiivne käitumine.</p>
<p>Soovitatavaid digimaterjale</p> <p>Õppematerjal</p> <p>Monika Limberg õpetab esseid kirjutama. – http://www2.hariduskeskus.ee/opiobjektid/essee/index.html</p> <p>Audiovideo</p> <p>Valdur Mikita 2 miljonist eestlasest (2016). – https://www.youtube.com/watch?v=D2VwUbmDt18</p> <p>Õöülikooli rännakud Valdus Mikitaga (2014). – http://arhiiv.err.ee/vaata/ooulikooli-rannakud-valdur-mikita</p> <p>Lennart Meri mõtteid sõnajõust ETV saates „Teateid tegelikkusest“ (1999). – http://arhiiv.err.ee/vaata/teateid-tegelikkusest-president-lennart-meri</p> <p>Tekst</p> <p>Andreas W essee „Boreaalne platoo“ (2003). – http://www.kirikiri.ee/article.php3?id_article=591</p>

9. ÕPPESISU. Kirjanduse uurimise võimalused ja probleemid. Kirjandusteaduse ja -kriitika mõiste ning uurimisobjekt. Kirjandusteose arvustus. Teose sisu- ning keele- ja stiilikeskne arvustus. (5 tundi)

Põhimõisted: kirjanduskriitika, kirjandusteooria

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- analüüsib kirjandusteose vastuvõttu mõjutavaid tegureid;
- loeb läbi ühe tänapäeva autori teose ja kirjutab selle kohta arvustuse.

Arutlusteemasid

Kirjanduse uurimise põhjused. Uurimisvõimaluste paljusus. Kirjandusteaduse eesmärk. Eesti kirjandusteadlased.

Lõiming

Kunst: kunstivoolud.

Ühiskonnaõpetus: ühiskonnakorralduse ja kriitika seos.

Filosoofia: tänapäeva filosoofilised suundumused.

Soovitatavaid digimaterjale

Audiovideo

Linnar Priimägi „Olematute raamatute antoloogiast“. <http://kultuur.err.ee/v/kirjandus/06eb7caf-9b87-47f0-b9ba-1893a423f6b2/linnar-priimagi-olematute-raamatute-antoloogiast-puberteetlik-eputav-sonalembus-ja-plarapidamatus>

Tekst

Rein Veidemann kirjanduskriitika olemusest (2008). –

www.eeselts.edu.ee/www/v1/?download=Veidemann2008.doc

Liivia Viitoli arvustus „Suure loo sünd“ Doris Kareva luulekogule „Perekonnaalbum“ (2016). –

<http://kultuur.err.ee/v/kirjandus/d7679370-d25c-459c-8ccc-1cda1b1c71df/arvustus-suure-loo-sund>

Tiit Hennoste „20. sajandi eesti kirjandusteadus Euroopa kirjandusteaduse taustal“ Vikerkaar 9/2008. – www.vikerkaar.ee/archives/11596

10. ÕPPESISU. Raamatusarjad: „Eesti mõttelugu“, „Avatud Eesti raamat“ jt. (3 tundi)

Põhimõisted: rahvuslik mõttevara, filosoofiline kirjandus

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb vabal valikul läbi ühe „Eesti mõtteloo“ või „Avatud eesti raamatu“ sarja kuuluva raamatu (või valitud peatükke sellest);
- koostab soovituseks kaasõpilastele loetud teosest raamatututvustuse, tuues välja tähelepanuväärsemad ideed;
- loeb või kuulab kaasõpilaste raamatututvustusi ja leiab endale järgmist lugemisvara.

Arutlusteemasid

Filosoofilise kirjanduse adressaat.

Lõiming

Filosoofia: erinevad „Avatud eesti raamatu“ sarjas avaldatud filosoofid.

Ajalugu: „Eesti mõtteloo“ autorite tähendus Eesti ajaloos.

Soovitatavaid digimaterjale

Maris Sinka, Tekstiuurimise ajalugu. – võimalik lugeda pärast allalaadimist:

<http://sinkandus36.pbworks.com/w/file/69753639/Tekstiuurimise%20arengust-1.ppsx>

Audiovideo

Hando Runnel räägib „Eesti mõtteloo“ sarjast Jaak Urmetiga saates „Inimese mõõde“(2015). –

<https://www.youtube.com/watch?v=wFOehmu97AI>

Tekst

Märt Väljataga teeb vahekokkuvõtte „Avatud eesti raamatu“ ilmunud 93 ilmunud raamatust (2008). –

<http://epl.delfi.ee/news/kultuur/avatud-eesti-raamat-vaheinventuuri-katse?id=51142737>